

- опрацювання науково-методичних засад дослідження з застосуванням сучасних методів геоінформаційного аналізу, моделювання та картографування;
- проведення польових геоморфологічних досліджень на ключових ділянках, розміщених у різних структурно-геоморфологічних умовах;
- проведення великомасштабного геоморфологічного неогеодинамічного картографування з використанням створених баз різночасових гіпсометричних даних;
- проведення кількісної оцінки трансформованості рельєфу та рельєфоутворювальних відкладів території міст;
- вдосконалення схеми ендодинамічної і екзодинамічної стійкості рельєфу території міст з урахуванням зростаючого антропогенного навантаження та обґрунтування районування за ступенем ендодинамічного і екзодинамічного ризику;
- обґрунтування інженерно-геоморфологічного та еколого-геоморфологічного прогнозу розвитку урбанізованої природно-антропогенної геоморфосистеми території міста;
- розробка практичних рекомендацій щодо застосування результатів досліджень.

Критерії інженерно-геоморфологічних оцінок міської території обов'язково мають спиратися на функціональні технологічні норми будівництва й експлуатації інженерних споруд певних типів. Така оцінка рельєфу, що йде „від технології до рельєфу”, ґрунтується на двох головних положеннях: по-перше, необхідно оцінити кожний елемент технічних споруд та їхній комплекс з погляду впливу на рельєф у стадії проектування, будівництва й експлуатації; по-друге, треба розглянути головні функції і тип функціонування споруди і з'ясувати вплив різних властивостей рельєфу на хід функціональних процесів.

Перспективними напрямками інженерно-геоморфологічної оцінки урбанізованих територій на поствоєнному етапі є оцінка стійкості рельєфу та рельєфоутворювальних відкладів, виявлення еколого-небезпечних чинників та об'єктів в районах з високим техногенним навантаженням, визначення ризику прояву небезпечних процесів в районах розташування об'єктів підвищеної потенційної екологічної небезпеки, розробку методики оцінки такої небезпеки, наукове обґрунтування доцільності створення природоохоронних об'єктів в межах міських територій.

Покляцький Сергій Анатолійович

Інститут географії НАН України

СОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ ТА ЇХ ДОСЛІДЖЕННЯ В ГЕОГРАФІЇ

В даний час люди все частіше піддаються впливу різного роду ризиків: економічних, природно-антропогенних, техногенних, воєнних, соціальних та ін. Враховуючи глобалізаційні

процеси, соціологізацію суспільства, технологічні аспекти розвитку людства, у світі все більшої актуальності набуваються дослідження соціальних ризиків. В Україні після російського вторгнення дане питання взагалі є одним з перших на порядку денному, воно відкрило безліч питань до яких ми були не готові: міграційні рухи в колосальній кількості в середині країни та поза її межами; безпека життя та медичні послуги; житлово-комунальне господарство та питання житла в цілому; освітня, транспортна проблематики та інші соціальні питання, які безумовно мають географічну прив'язку. Актуальною дана тематика, як ми пересвідчилися на власному досвіді, є і для країн ЄС, особливо країн Центральної та Східної Європи.

Слід відзначити, що класифікація соціальних ризиків є дискусійним питанням, оскільки єдиної методики її визначення не існує. Кожна країна визначає соціальні ризики виходячи зі своєї соціально-економічної ситуації, орієнтуючись на норми міжнародних конвенцій (напр. Конвенції МОП № 102 та Європейського кодексу соціального забезпечення).

В українському ж законодавстві, а саме Конституції, соціальні ризики окреслюються досить звужено. Традиційні ризики висвітлюються в Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Нетрадиційні ризики регулюються низкою законів, проте найбільш чітко вони сформульовані у Законі України «Про соціальні послуги». Фактично, соціальні ризики в Україні, розглядаються крізь призму соціального страхування і розуміються як ймовірні події, які породжуються об'єктивними соціально-значимими причинами і призводять до втрати заробітку особи, зниження доходів, необхідності в медичній допомозі та інших соціальних послугах.

Варто також віднести до основних документів і Національний класифікатор ДК 019:2010 «Класифікатор надзвичайних ситуацій». У класифікаторі зазначено впорядковані назви сучасних надзвичайних ситуацій (НС), які можуть виникнути в Україні, та їхні коди. Згідно даного документу надзвичайна ситуація соціального характеру фактично зводиться до протиправних дій терористичного та антиконституційного спрямування, що є лише краплею в морі серед всіх можливих загроз соціального спрямування.

Найважливішим документом в сфері управління ризиками в Україні напевно є документ «розроблений» у 2015 році Міністерством економічного розвитку і торгівлі України – «Керування ризиком, методи загального оцінювання ризику» (ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013). Власне цей документ є письмовим перекладом ІЕС/ISO 31010:2009. Тому тут відкривається місце для географічної науки: власний погляд щодо ризиків, їх видів, методології дослідження та управління ними.

З позиції географічної науки, в першу чергу, маємо говорити про дослідження соціальних ризиків в контексті якості та умов життя. Адже «соціальні ризики» (питання проблем житла, працевлаштування, конкурентної заробітної плати, медичних та освітніх послуг, безпеки,

планування сім'ї тощо), турбують багатьох українців, а після російського вторгнення для мільйонів наших співгромадян вони можуть стати останньою точкою «неповернення». Другий же ключовий аспект, це погляд на соціальні ризики крізь просторову призму, а саме їхнє дослідження та управління ними на різних територіальних рівнях (громади, села, смт, райони, міста, агломерації, області, економічні райони).

Саме тому, проблематика дослідження ризиків і управління ними, є тим «лакмусовим напрямом дослідження», який може бути використаний в географічній освіті в якості підготовки спеціалістів, як в Україні, так і в країнах ЄС.

Котовський Ігор Миколайович, Гуляєв Андрій Юрійович

Херсонський державний університет

ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ДИСТАНЦІЙНОГО МОНІТОРИНГУ КОРИННОГО БЕРЕГУ УТЛЮЦЬКОГО ЛИМАНУ В ПЕРІОД ВІЙНИ

Вступ. На фоні глобальних кліматичних змін, вздовж берегів Світового океану відбуваються істотні динамічні зміни. Не виключенням є берега внутрішніх, ізольованих морів, таких як Балтійське, Чорне та Азовське. Вздовж берегів Утлюцького лиману, за останні роки суттєво зменшилась тривалість льодового покриву у холодний період, але в той же час істотно збільшилось кількість штормових нагонів [2]. Саме за таких умов, вздовж берегів лиману проявилася істотна активізація деструктивних берегових процесів.

За умов військової агресії РФ та неможливості проведення польових досліджень, єдиним засобом проведення моніторингу, залишається дистанційний. Саме тому, ми провели дистанційні дослідження стану берегової зони Утлюцького лиману та визначили тенденції її розвитку.

Теоретичний аспект. Утлюцький лиман представляє собою другорядну водойму, що розташована у північно-західній частині Азовського моря. У географічному відношенні він представляє собою частину гирлової області таких річок як Малий та Великий Утлюк, а також Атманай. Від відкритих районів Азовського моря, відповідний лиман частково відгороджений береговою акумулятивною формулою Федотова коса- Бирючий острів [3]/

Загальна площа Утлюцького лиману дорівнює 700 км², при максимальній глибині біля 7 м. Водойма має ізометричну форму, її довжина перевищує ширину. Довжина лиману 63 км, при пересічній ширині 12-15 км. Ізометрична форма та географічне розташування зумовлюють наявність в межах лиману істотних короткочасних коливань рівня водної поверхні [3].

Вздовж контуру лиману виділяється берега трьох типів: 1) абразійно-обвальний; 2) акумулятивний; 3) техногенний.